

Národní velkofilmy v evropské němé kinematografii

VYPRÁVĚNÍ

Vyprávění – obecné tendence

- zejména „biografické“ filmy znázorňující život ikonických a mýtických postav z národní historie/mytologie – Napoleon, Johanka z Arku, Siegfried a Krimhilda, Svatý Václav
- rekonstrukce historických zdrojů, kombinování a míchání různých perspektiv a přetvarování do filmové podoby pomocí různých strategií: přidávání fikčních prvků a postav, zhušťování historických událostí a intertextů, konstrukce kauzálních vztahů
- díky obecně předpokládané znalosti motivy nevyhnutelnosti osudu, respektive posun od otázek CO se postavě/postavám stane k otázce JAK se to stane
- narativní konstrukce obvykle vystavěna epizodicky – s propojujícími elementy (především hlavní postavou)

Epizodická konstrukce - Napoleon

- dělení:

- do dvou epoch (předpokládané uvádění ve dvou dnech);

- čtyř aktů jako větších celků

- v každém z aktů jednotlivé epizody:

1. akt: dětství na internátu v Brienne -> Napoleon a francouzská revoluce -> útěk Napoleona a jeho rodiny ze Sicílie do Francie; v závěru paralelní propojení Napoleonova života s probíhající francouzskou revolucí

2. akt: obléhání Toulonu – Napoleonův boj o respekt v armádě a znovuschopnění dělostřelectva -> dělostřelecká ofenziva -> noční bitva o Toulon -> vítězství jako konec první epochy

3. akt: Napoleonova pozice během teroru řízeného Robespierrem a Saint-Justem -> role Napoleona při potlačení royalistů -> bál po teroru a seznámení s Josefínou -> námluvy a svatba

4. akt: tažení do Itálie – „rozhovor“ s duchy Republiky před odjezdem -> příjezd a konfrontace s mužstvem -> začátek tažení (triptych)

Epizodická konstrukce - Nibelungové

- dělení do:
 - dvou celovečerních dílů,
 - *Smrt bohatýra* i *Pomsta Krimhildina* členěna do sedmi zpěvů (v návaznosti na Píseň o Nibelunzích)
 - > začátek každého zpěvu předjímá příběh konkrétní epizodní části s vlastním vývojovým vzorcem a narativní dynamikou – vede k dílčímu vrcholu a uzavření
 - jeden zpěv odpovídá dvěma filmovým kotoučům

Nibelungové - členění

Smrt bohatýra

1. zpěv: Jak Siegfried zabil draka
2. zpěv: Jak lidový zpěvák zpíval před Krimhildou o Siegfriedovi a jak Siegfried dorazil do Wormsu
3. zpěv: Jak Siegfried pro Guntera vyhrál Brunhildu
4. zpěv: Jak Brunhilda vstoupila do Wormsu a jak královští členové byli oddáni
5. zpěv: Jak, po šesti měsících, Siegfriedovo věno, poklad Nibelungů, dorazilo do Wormsu a jak se královny spolu hádaly
6. zpěv: Jak Gunter porušil svůj slib Siegfriedovi
7. zpěv: Jak Krimhilda přísahala pomstu Hagenu Tronjemu

Pomsta Krimhildina

1. zpěv: Jak Krimhilda truchlila za Siegfrieda a jak se o ni ucházel král Attila prostřednictvím Rudigera z Bechlarnu
2. zpěv: Jak Krimhilda prchla z vlasti a jak byla přijata králem Attilou
3. zpěv: Jak král Attila obléhal Řím a jak si Krimhilda předvolala své bratry
4. zpěv: Jak Krimhilda přijala své bratry
5. zpěv: Jak Hunové oslavovali letní slunovrat s Nibelungy
6. zpěv: Nouze Nibelungů
7. zpěv: Konec Nibelungů

Epizodická konstrukce - Cabiria

Brewster: současné kopie (1991) derivované ze znovuuvedené verze hrubě, byť ne perfektně, vykazují korespondenci mezi „epizodami“, do nichž je narativ rozdělen a filmovými kotouči

- ničivý výbuch sopky a přerušení kontaktu Cabirie s rodinou -> úprk se služkou Croessou v loďce
- Kartágo: vykoupení Cabirie z trhu s otroky jako oběť pro boha Molocha; útěk Croessy a setkání s Fulviem Axillou a Macistem
- obětní rituál v chrámu a záchrana Cabirie
- pochod Hannibala do Kartága (punske války jako pozadí příběhu); úkryt Fulvia, Machisteho a Cabirie; seznámení se Sophonisbou
- > závěr epizody: (ne)úspěšný útěk z města a rozdělení trojice, Cabirii si bere Sophonisba
- Fulvius v námořní bitvě + setkání s rodiči Cabirie -> slibuje její nalezení
- Fulvius se dostane jako voják do Kartága
- nalezení+osvobození Macisteho a společný útěk
- zajatí Fulvia s Macistem a odvezení do žaláře v Kartágu -> setkání s Cabirií (pod jménem Elissa)
- bitva o Kartágo jako pozadí: Sophonosbin sen o zkáze vyvolané Cabirií -> příkaz k zabití; útěk Fulvia s Macistem z vězení
- obrana ve vinném sklepě a milost dvojici
- dobytí Kartága, smrt Sophonisby a znovushledání trojice

Epizodická konstrukce – Utrpení panny Orleánské

Bordwell: členění do částí podle prostředí, jehož změna znamená vždy posun ve vyprávění

1. soud na hradě Rouen
2. Johančina cela
3. mučící komora
4. Johančina cela
5. hřbitov
6. Johančina cela
7. hradní dvůr

Vyprávění

- melodramatické zápletky zasahující do osobních i „pracovních“ životů:
 - milostný trojúhelník Václav – Radmila – Boleslav ve *Svatém Václavovi*;
 - vztahy mezi Siegfriedem, Krimhildou, Gunterem a Brunhildou (+ Attilou v *Pomstě Krimhildině*);
 - nejvýrazněji v *Laile* – síť postav propojených svým vztahem k ústřední hrdince Laile
- důležitá role vedlejších postav jako stěžejních (kompozičně motivovaných) prvků směřujících vyprávění určitým požadovaným směrem, případně fungujícím jako pomocný jednotící prvek
→ často sdílený motiv zrady nebo „neviditelného“ osnování plánů proti hlavním postavám a taháním za nitky za účelem vlastního prospěchu – narace zpravidla vševědoucí, divák je svědkem intrik nebo jiného dění za zády ústřední postavy
- zpravidla zápletky z historických období umožňující vizuální spektakly (bitevní a davové scény – dále viz část o stylu)
 - punské války mezi Římem a Kartágem v *Cabirii*
 - obléhání Toulonu nebo tažení do Itálie v *Napoleonovi*
 - mýtické konflikty v *Nibelunzích*
 - střet s Němci ve *Svatém Václavovi*

Melodramatické vzorce – Laila

- úvod: obchodník Lind s manželkou ztratí dceru Lailu při útěku před vlky – tu zachrání, aniž by to rodiče věděli, Jaampa a Laagje, u něhož slouží, ji přijme za svou
- komplikace děje: Laagje zjistí, kdo jsou dívčini rodiče a vrátí jim Lailu – mor ve Finnmarku je však zabíjí a Laagje bere holčičku ze zamořeného místa
- elipsa do dospělosti: linie vztahu mezi Lailou a Laagjeho synem Melletem, který si představuje i Laagje X Jaampa je proti
 - v polovině snímku se – při místních slavnostech – napojuje postava Lailina bratrance, jenž se dostává do milostného trojúhelníku -> jeho vyřešení formuje narativ a akce mezi jednotlivými postavami

Rozvržení vztahů mezi Lailou a Melletem (+ Laagje a Jaampy)
Mezitimulek #1 – Dokážeš si představit krásnější pár?
Mezitimulek #2 – Dej mi pus!

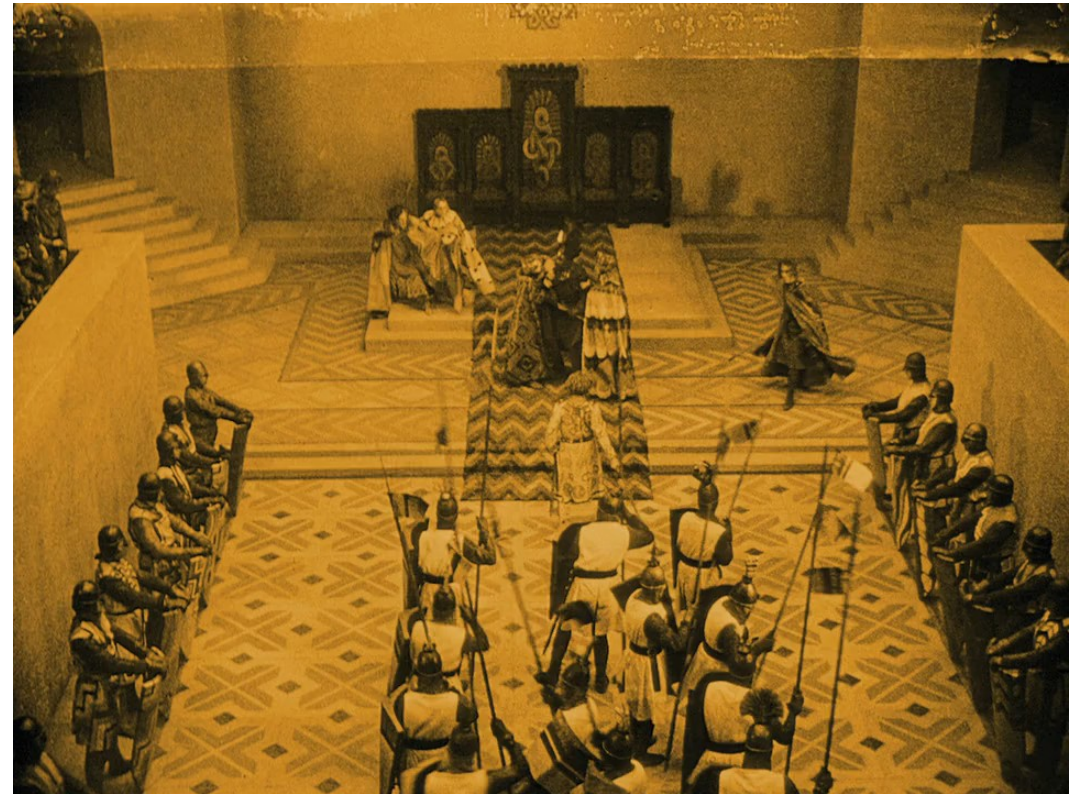
První setkání Laily a Linda
Mezitimulek #1: To je má dcera Laila. Chceme koupit látku na svatební šaty.
Mezitimulek #2: Líbí se mi tvoje tvář, budeme přítelkyně?

Setkání Laily a Linda po závodě + Mellet dává Laile zásnubní prsten
Mezitimulek #1: Prodáš mi svého soba?
Mezitimulek #2: Stormvinda bych neprodala za nic na světě

Melodramatické vzorce – Nibelungové

- spletitá síť vztahů, jejíž fungování významně posouvá vyprávění kupředu:
 - Siegfried získává Krimhildu, Gunterovu sestru, výměnou za to, že pomůže Gunterovi přimět Brunhildu, aby si ho vzala
 - střet mezi Krimhildou a Brunhildou, přiživovaný Tronjem v pozadí, vede ke zradě Siegfrieda a jeho smrti
 - ve druhém díle se Krimhilda spojuje s králem Attilou, jehož si bere za muže, za účelem dosažení pomsty vůči Tarjemu a staví se proti vlastním bratrům, kteří mu poskytují ochranu

Úmluva mezi Siegfriedem a Gunterem o Krimhildu/Brunhildu

Konec pátého zpěvu: Brunhilda Istí přiměje Guntera, aby zabil Siegfrieda, když mu řekne, že byl Siegfried jejím milencem
-> Gunter poručí Tronjemu, aby uspořádal hon, na němž srazí Siegfrieda

Konec šestého zpěvu Pomsty Krimhildiny: Krimhilda vyzývá Rudigera, aby naplnil svou přísahu (vyřčenou při domlouvání sňatku s Attilou) a přivedl ji Tronjeho jako Siegfriedova vraha
-> střet s Krimhildinými bratry

Melodramatické vzorce – Svatý Václav

- motiv milostného trojúhelníku mezi Václavem, Radmilem a Boleslavem přejatý z *Bratrů Jaroslava Vrchlického*
- Boleslavovu závist a ctižádost snímek zesiluje rozvíjenou žárlivostí vůči Radmile a její platonické lásce ke knížeti
- vývojový vzorec trojúhelníků klíčový pro narativní vyvrcholení ve dvou momentech:
 1. Radmila se stane součástí plánů Václavovy vraždy, aby dokázala, že miluje svého manžela
 2. poté, co se Václav vzdá vlády ve prospěch bratra, jenž následně nedokáže dát pokyn k jeho vraždě
 - Boleslav najde Radmilu v bezvědomí, která po probuzení řekne Václavovo jméno -> finální rozhodnutí o vraždě (viz ukázka)

Funkce vedlejších postav – Nibelungové

Tronje, který kuje pikle v pozadí a podněcuje rodinný konflikt, Istivě přiměje Krimhildu, aby mu před honem vyznačilo křížkem jediné místo, kde je Siegfried zranitelný, což pro něj má fatální důsledek (videoukázka)

-> východisko pro zápletku druhého dílu, v němž se Krimhilda snaží Tronjemu pomstít

Scéně kauzálně předchází Brunhildina lež Gunterovi

- nešťastně zamilovaná do Siegfrieda (jenž je s Krimhildou) se rozhodne mu ublížit -> poví Gunterovi, že ji Siegfried zbavil panenství (viz melodramatické vzorce)

Křížek označující zranitelné místo / Siegfriedova smrt

Funkce vedlejších postav – Svatý Václav

Podobnou funkci jako Tronje v *Nibelunzích* plní ve *Svatém Václavovi* fikční vladyka Skeř usilující o moc:

- a) touží po Václavově matce Drahomíře, obě postavy navíc spojuje nechuť ke křesťanství – z pozice „rádce“ se zasadí o smrt Ludmily (viz videoukázka)
- b) je otcem Radmily, která je zamilovaná do Václava, ale stane se Boleslavovou ženou – díky tomu zůstává u rodiny i po vyhoštění Drahomíry (společně s „vyhledáním a potrestáním vrahů“)
- c) využívá Boleslava jako prostředku, jak se zbavit křesťansky založeného Václava

Funkce vedlejších postav – Napoleon

funkce Tristana Fleuriho a jeho rodiny (fikčních postav):

- a) společně s Napoleonem procházejí napříč všemi epizodami v pozicích svědků a fungují jako spojující prvek – vztah „velkých“ historických postav a „malých“ zapomenutých figur v dějinách
- b) prostředek pro konstrukci komických scén
- c) pomáhají vytvářet paralely mezi epizodami (Brienne/Toulon)
- d) ze své pozice (ne)zasahují do historických událostí – kompoziční motivace pro vývoj dílčích sekvencí nebo epizod: Tristan jako přepisovatel rozsudků pro odsouzené během období teroru; náhodně ovlivňuje potenciální atentát na Napoleona během potlačení royalistického povstání (v obou případech dochází k propojení s komickými účinky); Violine uvažuje o atentátu na Robespiera, ale (ze své fikční podstaty) ho neuskuteční
- e) linie platonické lásky Violine k Napoleonovi

podrobněji viz text Paula Cuffa ve studijních materiálech IS

Napoleon – paralelismus Brienne/Toulon

Komické účinky, zásahy do historických událostí

Napoleonův příchod do hostince, kde obsluhuje Fleuriho rodina, před obléháním Toulonu

Tristanova role jako přepisovatele během období robespierrovského teroru

Violine – romantická linie („svatba s Napoleonem“)

